

VOORWOORD

“The same organizing forces that have shaped nature in all her forms are also responsible for the structures in our mind.”¹

Dit citaat van Werner Heisenberg ademt Jungs schrijven over de *unus mundus*: de idee van één oorspronkelijke werkelijkheid die achter en via alle fenomenen werkzaam is. Materie en geest, objectieve wetenschap en subjectieve belevingen zijn dan geen separate verschijnselen, maar op één of andere wijze intrinsiek met elkaar verbonden. Actuele ontwikkelingen in zowel de kwantumfysica als de filosofie brengen dit idee opnieuw onder de aandacht.

Tegelijk zien wij een verontrustende toename aan mondiale polarisering en differentiatie en lijkt de ervaring van die ‘Ene werkelijkheid’ verder dan ooit. Reden voor ons als redactie om in dit jaarboek een fundamentele verkenning te doen, namelijk naar ‘Jung en de Elementen’. En daarbij de vraag te doen opkomen of een visie op de essentiële bouwstenen van het Zijn, het ‘Ene’ en het ‘vele’ bij elkaar weet te brengen.

Evenals in de vorige twee jaarboeken van deze redactie, ligt ook dit jaar een boek voor u, met daarin een waaier aan bijdragen. Invalshoeken, waarin verleden en heden, Oosten en Westen, kosmos en aarde, het gekende en het onkenbare elkaar als bij een kruisbestuiving gedurende een moment in de tijd willen ontmoeten om opnieuw vrucht te kunnen dragen.

Voor de omslag van dit jaarboek hebben we gekozen voor een zwarte achtergrond. Vanuit de alchemie zou dit kunnen refereren aan de *prima materia* of de fase van het *nigredo*, vanuit de kwantumfysica aan zwarte gaten en vanuit de literatuur aan de existentiële eenzaamheid van de personages van een schrijver als Houellebecq.

¹ Werner Heisenberg: ‘Physics and Beyond’. Cambridge University Press, 1971, p. 101.

De afbeelding die uit het zwart opdoemt is gemaakt met behulp van *Midjourney*, een *Artificial Intelligence* computerprogramma, na invoering van de woorden: 'four elements', 'carl jung' en 'mysterium coniunctionis'. Het afgelopen jaar kwam de doorbraak in het publieke domein van AI, een ontwikkeling die volgens kenners grote invloed zal gaan hebben en ook op ons als vereniging een beroep doet, om tussen opwinding en bezorgdheid te komen tot een diepe doordenking van onze plek in het geheel.

Onze grote dank gaat uit naar alle auteurs, naar ons mederedactielid Klaas voor zijn brede en inwijdende inleiding, naar Johan en Wouter voor hun creatieve en originele bijdragen in respectievelijk literatuur en beeldende kunst, naar Paul voor zijn diepgaande bespreking van Teilhard de Chardin en *last but not least* naar gastauteur Sassan Pourkarimi voor zijn heldere en krachtige bijdrage over de kwantumfysica.

Wij wensen u veel leesplezier!
De jaarboekredactie

Samenvatting per bijdrage

Jung en de elementen in Oost en West

De bijdrage van Klaas Laan sluit aan op onze eerdere twee jaarboeken over Jung en het Oosten en Jung en de Kunsten. Met zijn inleidende tekst neemt hij ons bij de hand langs een wereldwijde reis van 'denken over de elementen'.

Voor wie het contact met het meest elementaire in de ontwikkeling van de mensheid uit het oog lijkt te zijn verloren heeft hij een bemoedigende boodschap. Klaas biedt vanuit zijn tekst naast theoretische kennis ook ervaringsgerichte antwoorden, die in zijn persoonlijke leven van proefondervindelijke betekenis zijn geweest.

Jung en de kwantumfysica

In het artikel van Sassan Pourkarimi worden we meegenomen naar het gebied van de kwantumfysica als een universeel veld van puur abstract potentieel. Onder meer wordt Jungs interesse in de gnosis op een toegankelijke manier verbonden met wetenschappelijke aspecten van de kwantumfysica.

Juist door Jungiaanse invalshoeken te verbinden met natuurkundige uitgangspunten van de kwantumfysici, kan ieder naar believen meebewegen met de tekst zonder dat het Mysterie ontluisterd wordt. Om met woorden van Sassan te spreken: “De weg naar het Zelf is de weg van weer thuiskomen in jezelf en daarmee met het Al, het kwantumveld, God, ‘the Great Spirit’”.

Jung en Houellebecq

Wie anders dan Johan Reijmerink zou beter gevraagd kunnen worden om ‘Jung en de elementen’ vanuit Michel Houellebecq in dit jaarboek te bespreken?

Houellebecqs roman *Elementaire deeltjes* fungeert als *intra*da voor dit buitengewoon boeiende artikel. Aan de hand van Jungs ideeën in relatie tot Houellebecqs oeuvre, worden diepere essenties en dwarsverbindingen uiteengezet. Door onder meer te focussen op het vraagstuk hoe de mens zich als individu meent te moeten verhouden tot zichzelf, maatschappij of elkaar, worden we niet alleen naar het nabije verleden maar zeker ook naar de vraagstukken van het heden getrokken. Raakvlakken met het artikel over de kwantumfysica en bewustzijn, illusie en werkelijkheid zullen stof tot nadenken geven aan de onderzoekende lezers onder ons. Een extra motivatie om er goed de tijd voor te nemen!

Jung en beeldende kunst

Het artikel van Wouter Welling met de subtitel *Ons goud is niet het gewone goud* heeft niet voor niets een prominente plek in dit jaarboek gekregen. Immers, de alchemistische queeste, hoe lood in goud

omgezet kon worden, zien we terug in het individuatieproces zoals door Jung beschreven en vormt het hart van Jungs levenswerk.

Dankzij de veelzijdigheid en eruditie van Wouter Welling worden we vanuit de kunst, de antropologie en diepgaande kennis van Jung vergast op betekenisvolle beelden en woorden. Beelden die erom vragen opnieuw bekeken te worden en die de lezer persoonlijk uitnodigen de alchemistische reis nog een keer te maken. Aan de hand van geboden inzichten en kunstwerken belooft het een mooie empirische reis te worden.

Jung en Teilhard de Chardin

Paul Revis beschrijft hoe reeds vanaf de vroege kindertijd Teilhard de Chardin leert dat dingen niet verloren gaan, maar veranderen. Vuur, stenen, ijzer en het beeld van een god van de duurzaamheid, die uiteindelijk god van de stenen blijkt te zijn, geven een eerste aanzet tot ontwikkeling en een diepgaand onderzoeken naar de diepere betekenissen van het leven.

Teilhard's spirituele ontwikkeling loopt voor op zijn wetenschappelijke ontwikkeling. Daarmee zien we een parallel met Jung. Paul Revis neemt ons mee in een aantal overeenkomsten tussen deze beide visionairen. Zowel Jung als Teilhard beogen bewustwording en ontplooiing van de mens te bevorderen vanuit een empirisch standpunt en (persoonlijke) ervaring.

In deze laatste bijdrage komen bovendien aspecten aan de orde die in veel opzichten overeenkomen met vraagstukken van de huidige tijd. Wetenschappelijk materialisme, ontkenning van de samenhang tussen fysica en metafysica, dualiteit tussen stof en geest, het bestaan van totalitaire regimes en duurzaamheid, onderstrepen de waarde van het werk van Teilhard ook voor de huidige generatie.